

Sygn. akt VU 1642/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 stycznia 2013 roku

Sąd Okręgowy – V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Andrzej Marek

Protokolant: Justyna Alfawicka

po rozpoznaniu w dniu 25 stycznia 2013 r. w Legnicy

sprawy z wniosku J. N.i H. N.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w W.

o odstąpienie od potrącania z emerytury nienależnie pobranych świadczeń

na skutek odwołania J. N.i H. N.

od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w W.

z dnia 14 sierpnia 2012 roku ***znak*** (...)

i z dnia 14 sierpnia 2012 roku ***znak*** (...)

I. zmienia decyzję Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w W. z dnia 14 sierpnia 2012 roku znak (...) w ten sposób, że ustala, iż wnioskodawca H. N. nie jest zobowiązany do zwrotu na rzecz organu rentowego kwoty 22.081,22 zł,

II. zmienia decyzję Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w W. z dnia 14 sierpnia 2012 roku znak (...) w ten sposób, że ustala, iż wnioskodawczyni J. N. nie jest zobowiązana do zwrotu na rzecz organu rentowego kwoty 22.716,30 zł,

III. zasądza od Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w W. na rzecz każdego z wnioskodawców kwotę po 1.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt VU 1642/12

UZASADNIENIE

Decyzjami z dnia 14 sierpnia 2012r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego potrącił od dnia 01 września 2012r. wypłatę emerytur dla H. N.i dla J. N.z powodu nie poinformowania KRUS, że dzierżawca M. D. dnia 17.11.2007r. stała się małżonką zstępnego. Dzierżawa spisana była dnia 17.04.2002r. Wskazał, że świadczenia nie przysługują ubezpieczonym od 01.12.2008r., a od tej daty do 30.04.2012r. H. N.pobrał świadczenie w kwocie 24.884,03zł, zaś J. N.w kwocie 25.616,88zł. Skoro byli pouczeni o okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń, a mimo zajścia tych okoliczności pobierali przesyłane świadczenia – stosownie do postanowień art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 20.12.1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników są zobowiązani do zwrotu kwoty 22.081,22zł (H. N.) i 22.716,30zł (J. N.) za okres od 01 maja 2009r. do 30.04.2012r. Kwoty powyższe będą potrącanie z pobieranych emerytur w ratach miesięcznych po 541,59zł (H. N.) i 537,95zł (J. N.) poczynając od dnia

01.09.2012r. Na podstawie art. 138 ust. 2-4 i 6 ustawy o emeryturach i rentach z FUS KRUS odstąpił od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 2802,81zł (H. N.) i 2.900,58zł (J. N.).

Odwołania od powyższych decyzji złożyli H. N.i J. N.wskazując, że zaskarżają je w całości zarzucając:

I. rażące naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. przepisu art. 138 ust. 2 pkt 1 i art. 139 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zw. z art. 28 ust. 1, 3 i 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym poprzez bezpodstawne i sprzeczne z prawem:

1) uznanie części wypłaconych ubezpieczonym w okresie od dnia 01 grudnia 2008 r. do dnia 30 kwietnia 2012 r. emerytur rolniczych za świadczenie nienależne

oraz

2) potrącenie wypłaconych ubezpieczonym z tego tytułu za okres od dnia 01 maja 2009 r. do dnia 30 kwietnia 2012r. kwot z bieżącymi świadczeniami emerytalnymi ubezpieczonych

- w konsekwencji arbitralnego przyjęcia (niezgodnego z rzeczywistym stanem), że ubezpieczeni w okresie od dnia 17 listopada 2007 r. do dnia 30 kwietnia 2012 r. prowadzili działalność rolniczą, jedynie na tej podstawie, że w trakcie umowy dzierżawy dzierżawca -M. D.została żoną syna ubezpieczonych, o czym organ rentowy nie został poinformowany, gdy tymczasem z okoliczności sprawy wynika, iż:

- ubezpieczeni nie prowadzili w tym czasie żadnej działalności rolniczej, bowiem należące do nich grunty rolne były przedmiotem dzierżawy na podstawie umowy dzierżawy z dnia 17 kwietnia 2002 r. zawartej z M. D., na okres 10 lat, tj. do dnia 17 kwietnia 2012 r. (art. 28 ust. 4 ustawy o KRUS).
- z powodu złego stanu zdrowia H. N., który był trwale niezdolny do samodzielnej egzystencji po doznanych wylewie (potwierdzeniem tego faktu jest orzeczenie Komisji Lekarskiej KRUS z dnia 02 stycznia 2002r., na podstawie którego pobierał on rentę rolniczą), J. N.nie prowadziła działalności rolniczej, albowiem zmuszona była do stałej opieki nad mężem, co spowodowało, że gospodarstwo rolne zostało oddane w dzierżawę,
- stan zdrowia H. N.obiektywnie nie pozwalał również jemu na prowadzenie działalności rolniczej,
- ubezpieczeni nie byli pouczeni o obowiązku informowania KRUS o małżeństwie dzierżawcy z ich zstępnym, przy czym taki obowiązek nie wynika z przepisów prawa, a jego niedopełnienie nie może skutkować zawieszeniem wypłaty emerytury rolniczej.

3) rażące naruszenie przepisów postępowania, tj.:

a) przepisów art. 7, 8, 77 § 1 oraz 80 kpa w zw. z art. 180 § 1 kpa poprzez niezbranie i nierozpatrzenie całego materiału dowodowego niezbędnego do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego sprawy i arbitralne przyjęcie, iż małżeństwo dzierżawcy należących do ubezpieczonych gruntów rolnych z ich synem stanowi samoistną wystarczającą przesłankę zawieszenia ubezpieczonym wypłaty emerytury rolniczej, pomimo, iż okoliczność ta jest irrelevantna z punktu widzenia zawieszenia jej wypłaty, a decydujące w powyższym zakresie powinno być ustalenie, czy ubezpieczeni faktycznie prowadzili działalność rolniczą;

b) przepisu art. 107 § 3 kpa w zw. z art. 11 kpa w zw. z art. 180 § 1 kpa poprzez:

- niewyjaśnienie podstawy prawnej zaskarżonej decyzji, a co za tym idzie również zasadności przesłanek, którymi organ rentowy kierował się wydając decyzje,
- przytoczenie przepisów prawa, które nie mogły stanowić podstawy prawnej zaskarżonej decyzji, gdyż dotyczą całkowicie odmiennego od niniejszego stanu faktycznego.

Wnosili o uchylenie zaskarżonej decyzji w całości, zasądzenie na rzecz ubezpieczonych kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych. Ze względu na charakter zarzutów oraz ich słuszność na podstawie przepisu art. 477⁹ kpc w zw. z art. 83 ust. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wnosili o uchylenie zaskarżonych decyzji we własnym zakresie przez organ rentowy.

W uzasadnieniu wskazywali, że późniejsze zawarcie związku małżeńskiego ze zstępnym ubezpieczonych było i jest irrelevantne w świetle przepisów art. 28 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Żaden z przepisów prawa nie nakłada ustawowego obowiązku informowania KRUS o zmianie stanu cywilnego dzierżawcy, w tym o małżeństwie dzierżawcy ze zstępnym wydzierżawiającego, gdyż okoliczność ta nie stanowi zgodnie z ustawą o KRUS podstawy zawieszenia wypłaty emerytury rolniczej. Nawet jednak gdyby hipotetycznie przyjąć istnienie powyższego obowiązku, którego niedopełnienie skutkowałoby zawieszeniem wypłaty świadczenia emerytalnego, to stwierdzić należy, iż organ rentowy w żaden sposób nie pouczył ubezpieczonych w tym zakresie. Zgodnie natomiast z przepisem art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy o FUS za nienależnie pobrane świadczenia uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących zawieszenie prawa do świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania.

W odpowiedziach na odwołania organ rentowy wnosił o ich oddalenie w całości.

W uzasadnieniu wskazał, że w dniu 27.04.2012r. wpłynęły akty notarialne umowy darowizny z dnia 23.07.2003r. z synem G. oraz z dnia 22.10.2010r. z synem P. i synową M. N.. Ponieważ został zawarty związek małżeński zstępnego z dzierżawcą, uznano, że umowa dzierżawy z dnia 17.04.2002r. przestała spełniać wymogi art. 28 ust. 4 pkt.1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Nienależnie pobrane świadczenie ustalono uwzględniając art. 28 ust. 9 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, tj. licząc po upływie roku od zawarcia małżeństwa tj. za okres od 01.12.2008r. do 30.04.2012.

Zarządzeniem z dnia 09 listopada 2012r. sprawy toczące się z odwołania J. N.i H. N.zostały połączone do łącznego rozpoznania w trybie przepisu art. 219 kpc.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny w sprawie:

J.i H. N.byli właścicielami gospodarstwa rolnego o pow. 34,29 ha położonego w W..

W związku z doznany przez H. N.w 2002 r. wylewem, w dniu 02 stycznia 2002 r. Komisja Lekarska KRUS uznała, iż schorzenia stwierdzone u badanego w znacznym stopniu upośledzają sprawność organizmu i czynią go na stałe niezdolnym do samodzielnej egzystencji. Na tej podstawie została mu przyznana renta rolnicza decyzją z dnia 08 stycznia 2002r. wraz z dodatkiem pielęgnacyjnym. Część uzupełniająca renty została zawieszona w 50%.

Ubezpieczeni od momentu doznania wylewu przez H. N.nie pracowali już w gospodarstwie rolnym: H. N. ze względu na stan zdrowia, a J. N.ze względu na konieczność sprawowania opieki nad chorym (niezdolnym do samodzielnej egzystencji) mężem.

Na podstawie umowy z dnia 17 kwietnia 2002r. ubezpieczeni wydzierżawili na okres 10 lat stanowiące ich własność grunty rolne wchodzące w skład gospodarstwa rolnego o pow. 33,75ha (poza działką o pow. 0,54 ha) M. D.. Umowa została zawarta w Urzędzie Gminy W.. Strony ustaliły, że podatki oraz wszelkie należności wobec Państwa związane z własnością dzierżawionych gruntów rolnych uiszczą będzie dzierżawca.

Decyzją z dnia 07 maja 2002r. KRUS podjął wypłatę części uzupełniającej renty dla H. N. od 01.04.2002r.

Umowa dzierżawy od momentu jej zawarcia była przez M. D. faktycznie wykonywana. Ziemia corocznie była uprawiana. Ubezpieczeni nie mieli żadnych korzyści z wydzierżawianych gruntów. M. D. płaciła podatki, otrzymywała dopłaty unijne, wynajmowała sprzęt do uprawy od rolników, a także inwestowała we własny sprzęt rolniczy, brała kredyty na prowadzenie działalności rolniczej (na środki do produkcji rolnej – nawozy, sprzęt rolniczy – ciągnik, opryskiwacz, rozsiewacz nawozów). Na wydzierżawianych gruntach były siane zboża: rzepak na zmianę z pszenicą. W czasie zawierania umowy dzierżawy M. D. zarówno dla ubezpieczonych, jak i dla P. N. była osobą obcą, znajomą.

W dniu 23 lipca 2003r. ubezpieczeni darowali swojemu synowi G. niezabudowane działki gruntu o łącznej powierzchni 20,03ha.

W dniu 17 listopada 2007r. M. D. wyszła za mąż za syna ubezpieczonych P. N.. W dniu 23 lipca 2003r. ubezpieczeni darowali swojemu synowi G. niezabudowane działki gruntu o łącznej powierzchni 20,03ha.

W dniu 17 listopada 2007r. M. D. wyszła za mąż za syna ubezpieczonych P. N.. Fakt ten nie miał wpływu na wykonywanie przez nią umowy dzierżawy.

W dniu 22.10.2010r. ubezpieczeni darowali swojemu synowi P. i jego żonie M. nieruchomość stanowiącą niezabudowane działki o łącznej powierzchni 13,75 ha.

Dowody: - dokumenty w aktach emerytalnych H. N.: decyzja o przyznaniu renty rolniczej, k. 47 umowa dzierżawy, k. 48-49, decyzja z 07.05.2002r., k. 52, umowy darowizny, k. 57-58, 67-70,

- zeznania świadków: G. N., k. 53v-54, P. N., k. 54, M. N., k. 54-54v,

Sąd zważył, co następuje:

Odwołania są uzasadnione.

Zgodnie z przepisem art. 28 ust. 3 ustawy o KRUS wypłata emerytury rolniczej ulega zawieszeniu w całości, jeżeli emeryt nie zaprzestął prowadzenia działalności rolniczej.

Z kolei zgodnie z ust. 4 powyższego przepisu, uznaje się, że pobierający świadczenia z KRUS zaprzestął prowadzenia działalności rolniczej, jeżeli ani on, ani jego małżonek nie jest właścicielem (współwłaścicielem) lub posiadaczem gospodarstwa rolnego w rozumieniu przepisów o podatku rolnym i nie prowadzi działu specjalnego, nie uwzględniając gruntów wydzierżawionych, na podstawie umowy pisemnej zawartej na co najmniej 10 lat i zgłoszonej do ewidencji gruntów i budynków, osobie niebędącej, m. in. małżonkiem zstępnego pobierającego świadczenia z KRUS.

Kategoryczne brzmienie przepisu art. 28 ust. 4 pkt 1 powołanej ustawy oznacza, że jedynie wydzierżawienie gospodarstwa rolnego na podstawie umowy dzierżawy zawartej na okres krótszy niż 10 lat, lub bez zachowania formy pisemnej, czy też bez wpisania tej umowy do ewidencji gruntów i budynków nie stwarza podstawy do odstąpienia od zawieszenia wypłaty renty z tytułu niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym. W innych przypadkach brak podstaw do zastosowania tego przepisu.

Podkreślenia wymaga fakt, że na podstawie wskazanej ustawy rolnik uzyskuje prawo do świadczeń emerytalnych i rolniczych bez konieczności wyzbycia się gospodarstwa rolnego. Rolnik uzyskuje prawo do świadczeń nie dlatego, że wyzbył się własności lub posiadania gospodarstwa rolnego, lecz dlatego, że z powodu wieku lub stanu zdrowia utracił zdolność do pracy w gospodarstwie, czyli możliwość jego prowadzenia. Podmiotem ubezpieczenia nie jest właściciel lub posiadacz gospodarstwa rolnego, lecz wyłącznie osoba prowadząca działalność rolniczą w posiadanym gospodarstwie rolnym. Właściciel gospodarstwa rolnego, który utracił możliwość jego prowadzenia, zachowuje prawo do świadczeń w pełnej wysokości.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury (vide: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 06 maja 2004 r., sygn. akt II UZP 5/2004, OSNP 2004/22 poz. 389 oraz wyrok SN z dnia 6 października 2009 r. (II UK 46/09)) przesłanką zawieszenia wypłaty części składkowej emerytury lub renty jest prowadzenie działalności rolniczej, nie jest nią natomiast samo posiadanie lub dysponowanie własnością gospodarstwa. Zatem właściciele gruntów innych niż wymienione w art. 28 ust. 4 pkt 1-7 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników mogą dowodzić, że nie są już rolnikami, gdyż nie prowadzą na nich działalności rolniczej. Zwrócić należy też uwagę na wyrok Sadu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2012r. (IIUK 82/11), zgodnie z którym ubezpieczony w KRUS ma prawo do rolniczej emerytury w pełnej wysokości, jeśli swoje gospodarstwo wydzierżawi dziecku. W uzasadnieniu tego orzeczenia SN wskazał, że swoista i nietypowa konstrukcja art. 28 ust. 4 pkt 1-7 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników doprowadziła Sąd Najwyższy do sformułowania wniosku, że ustawodawca przewidziane w nim przypadki prowadzenia gospodarstwa rolnego zmarginalizował z punktu widzenia zawieszalności wypłaty świadczeń i uznał, że mimo własności lub posiadania gruntów, działalność rolnicza nie jest prowadzona (por. wyrok z dnia 7 lutego 2002 r., II UKN 49/01, OSNP 2003 nr 22, poz. 552). Zastosowana w tym wypadku technika legislacyjna sugeruje przyjęcie, że wyliczenie zawarte w punktach 1-7 służy wyłącznie ułatwieniom dowodowym. Rolnicy będący właścicielami gospodarstw wymienionych w art. 28 ust. 4 pkt 1-7 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie muszą wykazywać, że nie prowadzą w nich działalności rolniczej; ten fakt uznaje sam ustawodawca. Prowadzi to do wniosku, że własność lub posiadanie gospodarstwa rolnego, które obecnie pozostają poza sferą stosunku ubezpieczenia społecznego rolników i są prawnie obojętne przy objęciu ubezpieczeniem, nie mogą mieć także wpływu na wysokość pobieranych świadczeń. Wypłata części uzupełniającej świadczenia rolnika, który będąc właścicielem lub posiadaczem gospodarstwa rolnego faktycznie nie prowadzi w nim działalności rolniczej w rozumieniu art. 6 pkt 3 ustawy z 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników nie ulega zawieszeniu na podstawie art. 28 ust. 1 i 3 w związku z ust. 4 tej ustawy (tak: Sad Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku z dnia 15 marca 2012r. IIIAUa 23/12).

W świetle zgromadzonych w sprawie dowodów, w tym korespondujących ze sobą i łączących się w tym zakresie w spójną i logiczną całość zeznań świadków nie ulega wątpliwości, iż ubezpieczeni zaprzestali prowadzenia działalności rolniczej w 2002 r., kiedy to H. N. po doznanym wylewie został uznany za trwale niezdolnego do samodzielnej egzystencji i wymagał stałej opieki, która sprawowała J. N.. Od dnia 17 kwietnia 2002r. stanowiące własność ubezpieczonych grunty rolne były przedmiotem dzierżawy i to wyłącznie dzierżawca prowadził na nich działalność rolniczą. Wątpliwości Sądu nie wzbudza treść łączącej wnioskodawców z dzierżawcą umowy zawartej na piśmie na okres lat 10 i zgłoszonej do ewidencji gruntów i budynków, a zatem spełniającej przesłanki określone w art. 28 ust. 4 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Okoliczność, iż od dnia 17 listopada 2007r. dotychczasowy dzierżawca stał się małżonkiem zstępnego ubezpieczonych w żaden sposób nie wpłynął na wykonywanie umowy dzierżawy z dnia 17 kwietnia 2002 r., która nie została rozwiązana i wygasła dopiero po upływie 10-letniego okresu jej obowiązywania.

W świetle powyższych okoliczności należało uznać, iż brak było jakichkolwiek podstaw do zawieszenia ubezpieczonym w okresie od dnia 01 grudnia 2008 r. do dnia 30 kwietnia 2012 r. wypłaty emerytur na podstawie przepisu art. 28 ustawy o KRUS, gdyż w okresie tym nie prowadzili oni działalności rolniczej.

Nie ulega zatem wątpliwości, iż pobierane przez ubezpieczonych w powyższym okresie emerytury rolnicze nie stanowiły świadczeń nienależnych w rozumieniu przepisu art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy o FUS, a zatem brak jest również jakichkolwiek podstaw do dokonywania potrąceń z pobieranych obecnie przez nich świadczeń emerytalnych.

Z tego względu Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 2 kpc zmienił zaskarżone decyzje Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 14 sierpnia 2012r. w ten sposób, że ustalił, iż H. N. i J. N. nie są zobowiązani do zwrotu świadczeń w kwocie 22.081,22zł (H. N.) oraz 22.716,30zł (J. N.).

Orzeczenie w przedmiocie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego Sąd wydał na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z § 6 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu. Sąd zasądził

te koszty od organu rentowego na rzecz każdego z wnioskodawców w łącznej kwocie 2.400zł (po 1.200zł na rzecz każdego z nich) uznając, że KRUS wprawdzie powinien ponieść te koszty w wysokości po 2.400zł na rzecz każdego z wnioskodawców (połączenie spraw do jednoczesnego rozpoznania w trybie art. 219 k.p.c. ma jedynie techniczny charakter, nie oznacza powstania jednej nowej sprawy, a każda z połączonych spraw zachowuje samodzielność, wymagającą odrębnego rozstrzygnięcia), ale mając na uwadze względy słuszności (jednolite w swym brzmieniu treści odwołań sporządzonych przez tego samego pełnomocnika, pozostawanie spraw w ścisłym związku) uznał, że słusznym będzie zasądzenie jednej stawki wynagrodzenia.